

Mariet van Goch & Gé Verstegen *Nieuwe certificaten- structuur MBO: kansen en gevaren*

Het MBO-veld is in rep en roer. Per 1 augustus 1992 wilde de minister een certificatenstructuur ingevoerd zien, zo liet hij de scholen in het voorjaar weten. Net toen directies en leraren van de eerste schrik bekomen waren, kwam de oekaze dat 1992 als 1993 gelezen moest worden. Verder ligt er nog een nieuw examenbesluit voor het MBO, dat in 1995 in werking treedt. De minister verplicht in dat besluit scholen niet tot moduleren, maar hij geeft wel een duidelijke voorzet in die richting. Er lijkt dus veel te (moeten) veranderen in het MBO.

De studiedagen van de VALO-Moedertaal in oktober 1991 waren gewijd aan modulering in het MBO. De opkomst van MBO-docenten was groot. In de wandelingen legden ze aanwezige VON-bestuurders vele vragen voor over de veranderingen. Bijvoorbeeld de vraag wat modulering eigenlijk inhoudt of in zou kunnen houden. Wat zijn de voor- en nadelen? Valt er te ontkomen aan het verzetten van veel werk, terwijl de winst twijfelachtig lijkt?

Onze bedoeling met dit artikel is om de discussie over de van bovenaf geïnitieerde onderwijsvernieuwing op gang te brengen. In hoeverre strookt de certificatenstructuur met de opvattingen die binnen de VON leven? Waarop moet u attent zijn als u als leraar Nederlands een stapeltje A-viertjes met 'de nieuwe eindtermen' in uw postvakje geschoven krijgt. Is het begeleidende briefje van uw directeur of van de onderwijscommissie wel zo verhelderend als het lijkt? Kortom: voordat je tot goede antwoorden komt, is het handig eerst de goede vragen te stellen.

Voorgeschiedenis

De minister wil de beroepsgerichtheid en het rendement van het MBO vergroten. Daarom heeft hij commissies in het leven geroepen met leden uit het be-

drijfsleven en het onderwijs. Deze commissies hebben de arbeidsmarkt doorgelicht en op grond daarvan beroepsprofielen ontwikkeld. Daarna/daarnaast zijn beroepsopleidingsprofielen gemaakt. Met name het MEAO moet volgens hen dringend en fundamenteel vernieuwd worden. Zo zijn binnen de sector Economie voor de nieuw op te richten kernafdelingen Administratie en Handel Onderwijs Ontwikkelings Commissies (OOC's) aan de slag gegaan om concepteindtermen en certificaatindelingen te vertalen in voor scholen bruikbare produkten. De scholen zijn nu aan zet.

Het vak Nederlands

De certificatenstructuur kent basiscertificaten, doorstroomcertificaten, richtingspecifieke en uitstroomcertificaten. Alle afdelingen van het MBO zullen een korte en een lange variant krijgen van twee, respectievelijk drie jaar (en soms vier jaar). Bij wijze van voorbeeld zullen wij de inrichting van het vak Nederlands schetsen in de basiscertificaten van de kernafdeling Administratie. Daarna stippen we kort de richting Secretariaat binnen deze afdeling aan.

De kernafdeling Administratie bevat binnen het basiscertificaat twee eenheden. Beide eenheden zijn in twee delen gesplitst. Dit verklaart het bestaan van de term deelbasiscertificaateenheid 'Algemene Talenkenis'. Hieronder vallen de vakken Nederlands en Moederne Vreemde Talen. Op dit niveau komen alleen veel voorkomende en eenvoudige beroepshandelingen aan de orde. Voor het vak moedertaal moet u hierbij denken aan taalgebruikssituaties op het gebied van: marktonderzoek, promotionele activiteiten, onderhandelen, in- en verkoop, afsluiten verzekeringen, baliewerkzaamheden, belastingen, interne communicatie (werkoverleg, telefoneren).

Op het gebied van spreken en luisteren moet de leerling in staat zijn deel te nemen aan zakelijke gesprekken als werkoverleg, baliegesprek, telefoongesprek, informatief gesprek en verkoopgesprek.

Wat schrijfvaardigheid betreft moet hij een brief, een (telefoon)notitie en een kort verslag kunnen maken. Onderwerp van deze teksten zijn: het verstrekken en inwinnen van informatie over produkten, verzekeringen en dergelijke, het opstellen van uitnodigingen, het reserveren, het opstellen, bevestigen en annuleren van orders, en het behandelen van klachten.

Verder moet de leerling informatieve teksten kunnen lezen zoals brieven, rapporten, verslagen, notities en artikelen.

Na het behalen van de deelbasiscertificaateenheid 'Algemene Talenkennis' kan de leerling verschillende richtingen kiezen. Per richting zal de inhoud van deificaateenheid 'Communicatieve vaardigheden in beroep en bedrijf' anders ingevuld worden. Dat betekent dat het vak Nederlands op de secretariële richting er anders uit moet komen te zien dan bij voorbeeld op de economisch-juridische richting.

Verder zullen er binnen iedere richting opleiding-specifieke ificaateenheden komen. Binnen de afdeling Secretariaat levert dit het volgende beeld op.

1 Secretariaat kort

- opleidingspecifieke ificaateenheid: Communicatieve vaardigheden in beroep en bedrijf
- uitstroomcertificaateenheid: Secretariele assistent.

2 Secretariaat lang

- opleidingspecifieke ificaateenheid: Beroepsvorming in de secretariatspraktijk
- uitstroomcertificaateenheden: Directiesecretariaat; Secretariaat management en organisatie.

Soortgelijke plaatjes zijn ook ontworpen voor de andere studierichtingen binnen de afdeling Administratie. Dit betekent dat niveau en inhoud van het vak Nederlands op het eerste gezicht veel sterker gedifferentieerd zullen moeten worden.

Kansen en gevaren

De veranderingen in het MBO bieden de docent (Nederlands) natuurlijk kansen om zijn lessen te vernieuwen. Het zal duidelijk zijn dat er ook vele gevaren zijn die vak en docent bedreigen. Als aanzet voor de meningsvorming en discussie formuleren wij in de vorm van stellingen een aantal kansen en gevaren.

1 Opdeling van een opleiding in ificaateenheden leidt bijna noodzakelijkerwijs tot les geven in modules. Leerlingen moeten op verschillende momenten kunnen besluiten de opleiding te verlaten en mogen dan niet met lege handen (lees: zonder diploma) staan. Zitten blijven verdwijnt met het verdwijnen van het jaarklassensysteem. Les geven in modules leidt eerder tot schotten tussen vakonderdelen en vakken dan tot afbraak ervan.

2 Het 'opschudden' van het vak Nederlands biedt de gelegenheid de leerstof rationeler in te delen. Overlap kan – voor zover gewenst – worden weggehaald.

3 De leerweg moet bij aanvang van de opleiding van a tot z beschreven staan. Afsluitende toetsen moeten per moduul voor iedere leerling dezelfde zijn. Dit geldt ook voor herkansingen. De docent kan dit soort zaken niet meer autonoom regelen.

4 Het 'opschudden' van het vak, het alles op papier zetten, het vaker moeten overleggen met collega's levert (tijdelijk) een sterke toename van de werkdruk op.

5 Vakoverschrijdende modules zijn wenselijk en vaak voor de hand liggend

6 De eisen van rendementsverhoging en van grotere beroepsgerichtheid zijn bedreigend voor de aandacht voor persoonlijke vorming en ontwikkeling. Traditioneel heeft het lezen van fictie een (geringe) plaats binnen het MBO. Dit onderdeel zal geheel verdwijnen.

7 Het aantal te geven uren Nederlands kan onder druk komen te staan/gezet worden. Binnen sommige sectoren dreigt het vak 'aangehangen' te worden bij meer beroepsgerichte vakken.

8 Met het bevorderen van een individuele en ononderbroken leerweg voor iedere leerling ligt het klasverband onder vuur. Leerlingen gaan eerder ten onder in een anonieme massa.

9 De overstap van korte opleiding naar het tweede leerjaar van de lange opleiding moet in theorie geboden worden. Het vereist grote zorg dat dit in de praktijk voor de 'betere' leerling van de korte opleiding ook een haalbare kaart wordt.

10 De certificatenstructuur met zijn vele verschillende ificaateenheden en modules leidt tot een afmatende toetsrace voor leerling en docent.

11 Gemoduleerde inhouden van het vak Nederlands beperken zich tot makkelijk toetsbare onderdelen als stijl, spelling en grammatica.

Kortom: Brengt de certificatenstructuur verbetering of verslechtering? Welke voorbeelden ontwikkelen? Van welke docenten Nederlands en wat zijn hierbij valkuilen en belemmeringen?

Graag nodigen wij u uit te reageren op ons 'schot voor de boeg'. Uw reacties kunt u sturen naar het VON-secretariaat. Wij zullen dan zorgen voor een vervolgartikel in VON-Info.